

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

à Casu CIII. usque ad Casum CXVII. inclusivè exhibens Materiam de Sacramentis extremæ Unctionis, Ordinis & Matrimonii, item de Censuris

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1753

VD18 13475452-001

Casus CIV. De Sponsalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39841

Ex Tractatu de Sacramento
Matrimonii.

C A S U S CIV.

De Sponsalibus.

Rabanus defloratam à se Titiam vario sub pre-
textu ducere renuit : 1. Quia fictè solùm
promisit Matrimonium, & est paratus eam
dotare. 2. Ipsa non repromisit. 3. Ipse promisit se-
mi-ebrius, ex vehemènti passione. 4. Ex errore,
& metu saltem levi, & dubitat, an inde contraxe-
rit publicam honestatem. 5. Promisit conditionè.
6. Promisit simul tribus sororibus. 7. Cum Titia
habet impedimentum dirimens. 8. Promisit his
verbis : Non ducam aliam, nisi te, & parentes
promissionem acceptârunt tacente Titia. 9. Suos pa-
rentes non consuluit. 10. Se tantùm obligavit sub
veniali, vel sub pœnâ, & à juramento absolutus
fuit à Monacho. 11. Titia ex timore, ne malè
tractetur, consensit in dissolutionem sponsalium. 12.
Ipse vel ipsa fuit impubes. 13. Abiit extrâ patri-
am. 14. Matrimonium distulit. 15. Sponsus fuit
Religionem professus. 16. Vel saltem ingressus, &
ejectus. 17. Suscepit majores Ordines. 18. Vel
saltem minores, aut vovit suscipere majores. 19.
Ipse, vel ipsa ante vel post sponsalia vovit castitatem.
20. Ipsa contraxit sponsalia cum alio, que n jam du-
cere renuit. 21. Rabanus sibi copulat Cajam, hâc

mortuâ eum repetit Titia. 22. Ipse & ipsa habuerunt copulam & tactus cum aliis, at hoc de Titia non probatur, nisi per famam, 23. Status Titia est mutatus, sed est dubium, an mutatio sit gravis. 24. Titia est asperis moribus, & Rabanus ejusque parentes eam averfantur. 25. Laborat morbo Gallico, est deformata ex variolis, & plures habet annos, quam sciverit sponsus. 26. Passa est jacturam bonorum, nec potest solvere dotem. 27. Parentes Rabani minantur ex hereditationem, vel non procurare desideratum officium, si Titiam ducat. 28. Sponso supervenit insperata hereditas, vel dignitas. 29. Titia non habet omnia signa nobilitatis, & dicitur antea habuisse virum. 30. Supervenit affinitas. 31. Sponsalia sunt jurata, & post predictos defectus Rabanus cum Titia iterum habuit copulam. 32. Vel ab initio eos defectus scivit, & dubitat, an teneatur eam dotare, si forte non teneatur ducere. 33. Dubitat, an justè resiliens teneatur saltem ad damna. 34. Et Titia dubitat, an novo sponso teneatur aperire, quòd sit fornicata, pauper ignobilis; quid si dicat se esse virginem; an occultè fornicata vel impragnata possit sponsum cogere ad servanda promissa
Pro Refol.

QUÆR. I. Quid sint Sponsalia?

- I. R. Sponsalia dicuntur à Spondeo, id est, promitto, & definiuntur c. nostrates: *Causa 30. q. 5.* Promissio mutua futurarum nuptiarum, ut autem sint valida, & obligatoria, debet promissio esse vera, mutua, deliberata, libera, absoluta, personarum certarum, & habilium, verbis vel aliis signis externis manifestata.

Dicitur I. Promissio; quia solum propositum, aut voluntas personam ducendi non facit sponsalia, nec causat obligationem.

Dicitur 2. *Vera promissio*, id est, *seria*, cum voluntate se obligandi, ideoque fictè promittens invalidè contrahit, & mortaliter peccat, nisi injustus & gravis metus, vel alia causa excuset, teneturque ad omne damnum alteri per ejusmodi fictionem causatum, & potest in foro externo ad ducendam personam cogi; imò ad hoc etiam tenebitur in foro interno, si sub ea promissione eam defloravit; neque tenetur ipsa contenta esse dote, quia ipsa persona determinatè promissa est, ita & debetur determinatè, uti probavi *Cas. 43.* ubi à num. 1. dixi, ad quid obligetur, qui abque promissione matrimonii, vi, fraude vel metu, aut etiam meris blanditiis puellam defloravit; item quæ causæ à ducenda, vel dotanda deflorata exculent, & quid juris sit, si ipsa affirmet deflorationem, & sponsus neget, quæ omnino hic sunt recolenda.

Dicitur 3. *Mutua*, id est, utramque personam obligans; nam si una pars liberaliter promittat matrimonium, alterâ non repromittente, sed nudè acceptante, obligabitur quidem promittens, sed non erunt propriè sponsalia, neque inde orietur impedimentum publicæ honestatis, *Sanch. l. 1. d. 5. Reiffenst. l. 4. t. 1. n. 18.* Quod etiam verum est, si una vel utraque pars se solùm obligare velit sub veniali, vel sub nullo peccato. Dixi, *liberaliter*; nam si promittas matrimonium Titix ex spe mutux repromissionis, si illa non repromittat, nec tu obligaberis; imò in dubio ceteris te non gratuitò, sed spe, & intuitu repromissionis voluisse obligare; sic enim plerumque fit, & ex plerumque contingentibus prudens est præsumptio, *Sanch. n. 4. Schamb. l. 4. t. 1. n. 4. Engel. ibid. §. 2. n. 3.*

Di-

3. Dicitur 4. *Deliberata*, deliberatione scilicet sufficiente ad peccatum mortale; hinc qui non potest peccare mortaliter, nec potest contrahere sponsalia, velut amens, dormiens, furiosus, infans ante septennium, ebrius, &c. Qui etiam prævidens, & proponens in ebrietate contrahere, invalidè contrahit, quia talis contractus non erit liber in se, sed tantùm in causa; vehemens æstus libidinis vel amoris, vix unquam tollit deliberationem sufficientem; si enim illo æstu non obstante est sufficiens deliberatio ad peccandum mortaliter, cur non ad validè contrahendum sponsalia? Idem est de ira, vel simili passione impellente, nisi fortè cognitionem præveniant, quod rarum est, *Nav. Sporer, Schmalzgr. l. 4. t. 1. n. 21.* Sed quid, si dubium sit, an passio reliquerit deliberationem sufficientem? R. Standum esse pro valore actûs, *Felin. Sanch. d. 8. n. 10.* quia rarò contingit, quòd passio rationem evertat, & qualitas, quæ homini naturaliter inest, semper adesse præsumitur, & sponsalia sunt in possessione, quia certò constat esse contracta, & solùm dubitatur, an cum sufficiente deliberatione.
4. Dicitur 5. *Libera*, nam sponsalia inita ex dolo, aut errore circa substantiam, aut circa qualitatem redundantem in substantiam, sunt invalida, ut dicam C. 107. ex metu gravi, & probabiliter etiam ex levi in ordine ad sponsalia injustè incusso inita sunt ad libitum innocentis rescindibilia, etiam si fuerin jurata, vide *Cas. 49. n. 9.* ita tamen, ut tunc petenda sit relaxatio juramenti, quam pars nocens, vel eâ nolente Episcopus, aut pro foro conscientia Religiosi Mendicantes dare possunt & tenentur. Et quamvis sponsalia metu inita sint rescindibilia, & sponsalia impuberum post puber-

ntem rescindi possint, tamen causant impedimentum publicæ honestatis in primo gradu, ita ut qui ex metu, vel ante pubertatem contraxit sponsalia cum Titia, non possit ea validè contrahere cum ejus sorore, filiâ vel matre, *Pyrrh. l. 4. Decret. tit. 1. n. 31.* vide dicenda *Casu 109 à n. 1.*

Dicitur 6. *Absoluta*; nam promissio conditionata non est valida, nec inducit impedimentum publicæ honestatis, nisi impletâ conditione: tenentur tamen contrahentes, per se loquendo, expectare eventum conditionis. Excipiunt aliqui consanguineos, & affines contrahentes sub conditione impetrandæ dispensationis, quos dicunt tam ante, quàm post impetratam dispensationem resilire posse, eò quòd talis contractus sit contra jus commune, contra quod nemo tenetur agere; sed contrà est: Talis contractus non est de contrahendo matrimonio contra jus, & manente impedimento, sed post impetratam ex justa causa dispensationem: ergo est de re licita; ergo obligat. Vid *Cas. 43. n. 12.* an vero conditio impossibilis vel turpis, in sponsalibus habeatur pro non adjectâ sicut in matrimonio, dicam *cas. 105. n. 18.*

Dicitur 7. *Personarum certarum*; nam si quis simul pluribus dicat: Unam ex vobis ducam promissio non est firma, antequam unam certam eligat; tenetur autem unam eligere ex supposito, quòd promissionem acceptaverint, quia ad hoc videtur se vi promissionis obligâsse, & si cum unâ habeat copulam, censetur eam hoc ipso elegisse, & ipsam sub hac conditione & non aliter copiam sui corporis dedisse, *Sylv. Rebel. Wiest. l. 4. t. 1. num. 24.*

B

Di-

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. IV.

7. Dicitur 8. *Personarum habiliū*; nam omnes personæ habentes impedimentum dirimens matrimonii (excipe præsentiam Parochi & testium, quæ ad sponsalia non requiritur, item ætatem, quæ hîc septennis sufficit) sunt inhabiles ad validè contrahenda sponsalia; hinc invalidè contrahunt consanguinei, affines, &c. nisi paulò antè, vel post, mentionem fecerint petendæ dispensationis; tunc enim censentur contraxisse non absolutè sed sub conditione petendæ dispensationis, *Sanch. l. 5. d. 5. n. 27.* Si existens in impedimento consanguinitatis vel voti sub spe matrimonii sponsam defloravit, tenetur petere dispensationem, si impedimentum sit dispensabile, ut dixi *Cas 43. n. 12.* Si fidelis promittat infideli sub conditione, si fiat fidelis, obligat quidem promissio, sed juxta mentem Ecclesiæ non sunt sponsalia, nec inducunt publicam honestatem, *Henriq. Avers. 9. 8. f. 5.*

8. Dicitur 9. *Verbis vel aliis signis externis* consensus internum manifestantibus; nam contractus humanus debet fieri contractu humano, & sensibili modo; verba autem adhiberi solita, & consensum certò significanda sunt: *Ducam te in uxorem, tibi nubam, accipio te in sponsum,* & similia, quæ significant im- vel explicitè obligationem contrahendi matrimonium; loco verborum etiam quandoque solent adhiberi signa, v. g. immissio annuli in digitum sponsæ, mutua datio, & acceptatio arrhæ; econtrà hæc forma: *Non ducam aliam nisi te,* non significat obligationem absolutam, sed solùm conditionatam, & habet hunc sensum: *Non ducam uxorem, vel si aliquam ducam, ducam te;* nisi fortè ex circumstantiis constet, quòd se absolutè obligare voluerit,

rit, aliàs poterit omninò à matrimonio abstinere; si tamen nubere velit, debet ducere hanc, *Gutierrez, Schamb. n. 19. Engel. n. 21. Reiffenst. num. 33.* quandoque ex juris dispositione taciturnitas est sufficiens signum promissionis sponsalitiæ, ut si pater nomine filii præsentis, vel concii & tacentis sponsalia contrahat, ex taciturnitate filii sponsalia sunt valida; idem est de patre respectu filii, item de tutore vel curatore respectu pupilli. *c. un. §. fin. de despons. impub. in 6.* hæc tamen non tenent, si constet reverà eorum consensum defuisse, quia præsumptio juris debet cedere veritati ad minus in foro conscientie.

10. Sponsalia inter absentes contrahi possunt per procuratorem, uti alii contractus, cum his tamen differentiis 1. Quòd in aliis contractibus possit procurator alium substituere, qui negotium exequatur, non autem in negotio sponsalium vel matrimonii. 2. Quòd procurator in aliis negotiis efficaciter non revocetur, nisi revocatio ipsi fuerit insinuata, in sponsalibus verò & matrimonio sufficit, quòd revocatio fiat mentaliter à Principali ante actualem contractum, quamvis nec procurator nec altera pars de hac revocatione quidquam sciat. Ratio est ex jure *cap. fin. de procuratore §. 1.* Addit 3. *Metzger* hanc differentiam, quòd sponsalia & matrimonium requirant speciale mandatum, alii verò contractus fieri possint per mandatum generale, hujus Ratio est, quia juxta *num. 6. sup.* promissio sponsalitiæ requirit personam determinatam. Probatum etiam ex *Clem. 2. de procurat.* apud *Metzger. hic n. 12.*

11. Licet sponsalia ordinariè contrahantur per verba de futuro, tamen ex juris disposi-

tione aliquando sunt valida, si fiant per verba de-
 præsenti, ut si impuberes inter se, vel etiam im-
 pubes cum pubere actu contrahat matrimonium,
 quod utique invalidum est defectu ætatis, cen-
 setur tamen per hoc contrahere vera & valida spon-
 salia, ut constat ex *cap. ult. de despons. impub.*
 quod aliqui etiam extendunt ad omnes alios, ita
 ut matrimonium clandestinè & nulliter contra-
 ctum valeat in vim sponsalium, causetque in-
 pedimentum publicæ honestatis, ut dicam *Cof.*
CIX. n. 14. & 20. quod tamen alii probabiliter
 non admittunt, quia contractus ab initio nullus,
 non transit in alium contractum validum, nisi
 jura sic statuunt; licèt autem sic statuunt pro im-
 pubere, id tamen non debet temerè extendi
 ad quoscunque alios, ita isti, Vide *Cof.*
cit.

9. 12. Ad valorem sponsalium non requiritur
 consensus parentum, *Trid. sess. 24. cap. 1. reform.*
matr. tenentur tamen proles in negotio summe
 arduo (utpote à cujus prudente electione plerum-
 que temporalis, & æterna pender felicitas) pa-
 rentes consulere, aliàs eos contristant, & se ip-
 sas utpote inexpertas & amore sæpè excæcatas in
 pericula conjiciunt; non tenentur tamen sequi
 consilium parentum, nisi ex matrimonio timeren-
 tur scandala, inimicitia, damnum familiæ, &c.
S. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. Sanchez. l. 4. dis. 23.
à num. 9. Leur. l. 4 t. 1. n. 12. Ratio est, quia
 in contrahendo matrimonio proles sunt sui
 juris, neque cogi possunt aut debent, imò
 nec parentes consulere tenentur, si exinde
 prævideant matrimonium iniquè impediendum
 fore.

13. Pro cautelâ sponſalium Agenda Colonienſis de Anno 1720. pag. 184. meritò præſcribit ſequentia 1. Ut Paſtor aut ejus Vicarius contra-
 ÷ qui ſponſalio adſit, non de valore, ſed de con-
 g^ouo. 2. Ut in contractum non conſentiat, ni-
 ſi perſpexerit deſponſandos eſſe Catholicos, ab
 omni cenſurâ & impedimento liberofî; ſi advertat
 eos Rudimenta fidei ignorare, ſedulò inſtruat,
 denuntiationes tamen obinde non diu differat.
 3. Attendat, num deſponſandi animo libero, &
 judicio mentis integro, ad ſponſalia contrahenda
 veniant; cum conſenſus in matrimonium debeat
 eſſe liberrimus. 4. Studiosè caveat, ne contra-
 hant verbis de præſenti, ſed de futuro; aliàs enim
 accedente conſenſu non forent ſponſalia ſed matri-
 monium. 5. Poſt contracta ſponſalia eos inſtru-
 at, quâ Religione & fide matrimonium inire de-
 beant. Saræ & Tobix ſeptémque virorum, qui
 cum eam libidinis inſtinctu ducerent, ab Aſmo-
 dæo dæmone ſunt extincti, exemplum iis pro-
 ponat, & præſertim illa Raphaelis Angeli verba :
 Tobix 6. *qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à*
ſe & ſuâ mente excludant, & ſua libidini ita vacent,
ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus; ha-
bet poteſtatem demonium ſuper eos &c. 6. Eos
 moneat, ut intra 40. dies ad ſolemnizationem
 matrimonii procedant, & interim ab omni com-
 mercio carnali abſtineant, à cujus periculo ut lon-
 giùs abſint, iis ſeriò injungat, ut nullatenus ſub
 eodem tecto habitent, ſecùs ſi faxint, ſe non an-
 te ad matrimonii benedictionem illos admiſſu-
 rum, quàm ab invicem diſceſſerint, & dignè pro
 ſcandalo Eccleſiæ dato ſatiſfecerint. 7. Iis man-
 det, ut à ſuo quiſque Parocho denuntiationes fi-
 eri procuret, & ab alterutro dimiſſoriales ad al-

terum, qui matrimonium solenni benedictione celebraturus est, secum deferat. Cum verò in his partibus sponsalia plerumque non coram Parocho, sed in præsentia solùm cognatorum & amicorum contrahantur, Confessarii, apud quem sponsi ante contractum matrimonii confitentur, munus erit, iis congrua monita dare, & in necessariis quantum tempus patitur, instruere. Juvabit autem quàm plurimum, iis breviter ac emphaticè exponere obligationem proles, quas à Deo accepturi sunt, ab ipsa infantia optimis moribus instituendi, ac in omni virtutum genere eas educandi iisque bono exemplo prælu- cendi, ut sic & suas & earum animas salvas faciant.

10. QUÆR. II. Quot & quales effectus habeant sponsalia.

R. Tres sunt effectus sponsalium. 1mus est impedimentum publicæ honestatis dirimens matrimonium, de quo plura *Cas. 109. à num. 13.* 2dus est obligatio cavendi omnia, quæ obstant sponsalium fidei & executioni, excepto ingressu Religionis; per promissionem enim sponsus acquirit jus quoddam in corpus sponsæ, & sponsa in corpus sponsi, contra quod jus si alteruter aliquid faciat, facit comparti injuriam. Dixi: *excepto ingressu Religionis*, hæc enim ex dispositione juris ob suæ perfectionis excellentiam permittitur, & solvit matrimonium ratum, multò magis sponsalia. 3tius effectus est obligatio gravis ex justitia suo tempore contrahendi matrimonium, quamvis enim promissio secundùm se tantùm obliget sub levi, scilicet ex sola fidelitate, ut dixi *Cas. 51. num. 2.* Si tamen constituat contractum onerosum in re gravi, uti promissio

sponsalitia, per se obligat graviter ex præmissis.

Duces seqq. 1. Si certum tempus præfixum est ad matrimonium contrahendum, illud servari debet, & quò diutius differtur matrimonium, eò plus subtrahitur de debito promissionis. Si nullum tempus sit præfixum, contrahendum est primâ occasione, quâ quis commodè potest, saltem ad instantiam compartis. Sicut tamen in aliis contractibus admittitur in dilatione parvitas materiæ, ita & hic. Tempus præcisè ad mortale requisitum non facilè determinatur; attendi debet ad circumstantias, utrùm compars sit rationabiliter & graviter invita, vel non, utrùm adsit scandalum, infamia Compartis, periculum incontinentiæ &c. volunt aliqui, non priùs urgere obligationem contrahendi, quàm urgeat pars altera; sed hoc admitti quidem posset respectu sponsæ, quia sponsus solet & facilè potest urgere, non verò respectu sponsi, quia sponsa sæpe ex verecundiâ & pudore non audet sponsum compellere.

2. Si contrahentes se solùm obligârint sub levi, vel ad perdendam arrham, ut possunt secundùm *L. arrhis* 3. *L. pen. cod. de spons.* sicuti tunc propriè non sunt sponsalia, ita non est obligatio gravis ad matrimonium contrahendum. Ex iisdem legibus videtur certum, sponsalibus de jure non posse adjici pœnam, v. g. si à contractu resiliat, dabis centum aureos; cùm verò amissio arrhæ reverà sit pœna, & ipsa per cit. leges approbetur, ne admittatur jurium contradictio, dicendum est, tantùm prohiberi pœnam solvendam ab eo, qui ex justa causa à contractu recedit; injustè differens sponsalia à iudice cogi potest per

cenfuras, vel carcerem; quod tamen facile fieri non debet, cum matrimonia coacta soleant esse infauſta.

3 Si ſponſalia ſint jurata, obligant ex juſtitia, & religione, & ea infringens duplex peccatum admittit in confeſſione explicandum; neque in hoc juramento diſpenſare poſſunt Epifcopi, aut Regulares privilegiati, niſi ſit dolo, vel injuſto metu extortum, quia talis relaxatio juramenti foret injuſta, utpote contra jus tertii.

QUÆR. III. Quot modis diſſolvi poſſint ſponſalia?

R. I. Præcipuè tribus, mutuo conſenſu, reſſu unius à ſponſalibus, & per ſupervenientem mutationem ſtatûs in anima, corpore, fortuna aut ſama; igitur

- II. *Per mutuum conſenſum* validè & licitè diſſolvuntur ſponſalia puberum, etiam jurata, quia hic contractus de ſe eſt diſſolubilis, & juramentum in favorem hominis factum, etiam ab eodem remitti poteſt; *nam omnes res, per quascunque cauſas natiſcitur, per eaſdem diſſolvitur, arg. c. 1. de R. ſ. in 6. Sanch. d. 52. Boſco. de Matr. d. 11. ſ. 2.* debet autem conſenſus in diſſolutionem ſponſalium eſſe liber ab injuſto metu, vel dolo; hinc ſi ſponſus dicat ſponſæ: *Niſi obligationem remittas, vel ſi cogar te ducere te tractabo ut ancillam, nullum oſtendam amorem &c.* vel fingat ſe hoc vel illo defectu laborare, ſe gratiam parentum, vel officium ſperatum obtinere non poſſe, & ſic extorqueat conſenſum in diſſolutionem, minimè deobligabitur, quamvis deobligetur pars innocens, ſeu ſponſa, quia ſponſus conſenſit liberè in diſſolutionem, non ſponſa, *Sanch. n. 3. Boſco num. 7. Schmalzg. n. 156.* Dixi, puberes; nam impu-

beres (quales sunt fœmellæ ante completum annum duodecimum, & masculi ante decimum quartum) non possunt solvere sponsalia ante completam pubertatem: quâ completâ conceduntur iis tres dies, quibus alter altero invito resilire potest, *c. de illis de despons. impub.* nisi impubes pubertati propinqui sponsalia juramento firmaverint, vel se carnaliter cognoverint, tunc enim dissolvi deberent utriusque consensu *c. ex litteris, c. à nobis de spons.* Quinam autem dicantur proximi pubertati, dixi *Cas. 50. num. 2.* Pubes cum impubere contrahens nec ante nec post alterius pubertatem resilire potest sine illius consensu, quia illud privilegium soli impuberi à jure conceditur; nec impubes ante pubertatem consensum dare potest, unde talis contractus dicitur claudicare in favorem impuberis. Si ambo sint impuberes, tunc qui prior pubertatem adeptus est, non tenetur expectare, donec altera pars pubescat, sed intra 3. dies potest resilire comparte invitâ.

R. 2. Recessus unius à sponsalibus etiam alteri 12. præbet causam recedendi, quamvis sponsalia juramento fuerint firmata; est communis & certa: quia juramentum fuit tantum appositum sub conditione mutuæ fidelitatis, quæ conditio, cum hîc non existat, juramentum est nullum: si unus injustè recedat, potest quidem pars innocens etiam resilire, sed non tenetur, ideòque etiam ex parte altera manebit obligatio in tantum, ut secunda sponsalia illius, quamvis jurata, & intercedente copulâ, sint nulla, utpote de re illicitâ; *tunc autem quis dicitur à sponsalibus recedere, si aliquid agat, ex quo ipso jure vel factò censeatur contractui renuntiare: quod fieri potest multipliciter.*

B §

Ut

Ut 1. Si sponsus absque licentia sponsæ abeat in aliam terram cum animo emanendi, vel sine spe redeundi, solvuntur sponsalia etiam jurata ex parte sponsæ, sive abeat ex causa utili, sive voluntariâ, sive ex animo mutandi domicilium, ita ut possit alteri nubere, *c. de illis de sponsal. Barbof. Sanch. d. 54. num. 6. Bosco d. 11. sect. 2. Pyrrhing. num. 48.* quia æquum non est, ut sponsa tam diu in incertum teneatur expectare cum periculo incontinentiæ, vel amittendi alias commodas nuptias; si verò spes sit eundem intra biennium, vel citiàs rediturum, debet sponsa expectare; vel si de hoc sit dubium, debet sponsum per litteras, vel nuntium (si possit) monere, ut intra certum tempus contrahat, vel obligationem remittat, *Koning hic n. 70.*

14. 2. Si una pars matrimonium injustè differat ultra terminum præfixum, aut si terminus præfixus non est, nolit contrahere alterâ petente, tunc innocens statim resilire potest; ratio est, quia si nullum determinatur tempus, sponsalia statim obligant; ergo si unus sponсорum sine legitima causa recuset, censetur resilire, & per consequens alteri præbere facultatem resiliendi, *Reiffenst. n. 218.* Si ex justo impedimento differat, & terminus præfixus sit non ad finiendam, sed urgendam obligationem, manet obligatio utriusque, *Castropalao, Engel. §. 3. Wiest. num. 115.* Si tamen ad longum tempus duraret impedimentum cum gravi alterius incommodo, judico, non impeditum resilire posse, sicut resilire posset, si altera pars ex justa causa patriâ discederet diu non reditura. Sed quid, si terminus præfixus est ad finiendam obligationem?

2. Tunc distinguendum est: vel enim per utrumque contrahentem stetit, quò minùs nuptiæ termino præfixo sequerentur, & eo casu ex parte utriusque solvuntur sponsalia, vel stetit solùm per unum quamvis inculpabiliter, v. g. ob morbum, negotia, &c. tunc hic adhuc obligatur, & alter liber manet, etiamsi sponsalia jurata sint, colligitur *ex c. sicut 22. de sponsal. ibi: nec per eum stetit. Laym. Sanch. d. 53. num. 6. Schmalzgr. num. 195.* contra *Bosco, Dicastill, Reiffenst.* volentes, sponsalia solvi ex utrâque parte, quod verum est, si ita expressè convenerint, *Ut nuptiis ex quâcunque causâ intra terminum non secutis utrâque pars sit libera*, aliàs non.

3. Certum est, quòd professio religiosa dirimat ^{15.} sponsalia; nam dirimit matrimonium ratum, *c. ex publico 7. de convers. conjug.* ergo multò magis sponsalia; excipe, nisi professio fieret in damnum sponsæ violatæ, vel imprægnatæ, quod dânum aliter, quàm inito matrimonio reparari non posset, tunc enim professio esset nulla, tam in ratione voti, cum sit de re hîc & nunc illicita, quàm in ratione contractûs ex parte religionis, quæ talem professionem admittere non vult, nec potest contra jus sponsæ violatæ; *Sanch. d. 44. n. 3. Reiffenst. n. 224. La Croix l. 6. p. 3. num. 188.* Dices: Ergo etiam professio erit nulla, & sponsus tenebitur redire ad sæculum, quamvis damnum sponsæ aliter, v. g. per dotationem reparari possit, quia sponsus promisit personam suam, & sub eâ spe sponsam defforavit, & cum possit solvere in specie, non satisfacit solvendo æquivalens. *g. N. Seq. Debitor tenetur solvere rem in specie debitam per se C. Per accidens, si jura aliter statuunt, uti hîc c. 2. §. 7 de conv. conj. N.*

4. Per

16. 4. Per ingressum in religionem solvuntur sponsalia ex parte illius, qui mansit in sæculo, ita ut illicò, si velit, alteri nubere possit, *Sylvest. Laym. c. 3. n. 3. Sporer n. 247.* Ratio est, tum quòd ingrediens censeatur hoc ipso sponsalibus renuntiare, tum quòd per ingressum fiat notabilis mutatio statûs ex parte ingredientis, ita ut alteri parti foret grave & dedecorosum nubere monacho, vel ei, quæ fuit monialis, neque præsumi potest, quòd compars ad hoc se voluerit obligare; atamen non tollitur obligatio ex parte ingredientis, ita ut rediens ad sæculum, sponsam ducere debeat, si ea velit, *Pont. l. 12. c. 10. Laym. Engel l. 1. Pyrrh. n. 5. cont Sanch. d. 42.* Ratio est, quia solus ingressus nec ex natura sua solvit sponsalia, cum ingrediens ad libitum redire possit, nec ex jure positivo, & remanens in sæculo juri suo non renuntiavit; ergo si alter ad sæculum redeat, tenetur implere promissum.
17. 5. Majores Ordines solvunt sponsalia, quia cum iis non potest stare matrimonium, ideòque impletio sponsalium fit impossibilis; illicitè tamen suscipiuntur sponsa invitâ, quia frangitur fides alteri data in materia gravi justitiæ, & per consequens tenetur ad omne damnum exinde emergens sponsæ, *Rebell. Perez. d. 9. f. 6. Engel. nu. 8. Leuren. q. 58.* Dices: Talis licitè profiterur Religionem, quia sponsalia imbibunt hanc conditionem, nisi perfectiorem statum elegero, atqui status Ecclesiasticus etiam est perfectior matrimoniali, ergo. R. N. C. Quòd illa conditio imbibatur sponsalibus respectu Professionis Religiosæ, est ex speciali juris dispositione ob eminentiam statûs Religiosi, ex quâ Professio etiam dirimit matrimonium ratum, quod nullibi conceditur Ordinibus Sacris, imò

imò sponsa ad SS. Ordines non admittuntur, & sicut rem alteri debitam non licet vovere Deo, sic nec in fraudem sponsæ suscipere S. Ordines, & quidem si sponsa sit impiagnata, valent Ordines, sed non valet votum castitatis iis annexum, utpote de re illicitâ, ideoque tenebitur inire matrimonium, nisi timeantur alia mala, vel Judex Ecclesiasticus aliter disponat, *La Croix n. 197.*

6. Si sponsus sponsa in sciâ vel invitâ suscipiat Ordines Minores, probabiliter solvuntur sponsalia ex parte sponsæ, ita ut hæc resilire possit, *Tann. Gobat. Reiffenst. num. 230.* tum quia hæc est notabilis mutatio, & magna inconstantia ex parte sponsi, tum quia suscipiens minores Ordines censetur cum tempore etiam velle suscipere majores, (minores enim licitè non suscipiuntur nisi in ordine ad majores) sicque statum inire matrimonio repugnantem, consequenter remittere sponsæ obligationem, quod à potiori tenet de illo, qui post sponsalia vovit suscipere majores Ordines; quamvis enim tale votum sit nullum, tamen quantum est in se, intendit assumere statum matrimonio repugnantem, consequenter juri suo renunciare, *Sanct. d. 47. n. 4.*

7. Post sponsalia, nisi copula intercesserit, licitè quis vovet Religionem; si enim Religionem licitè ingredi possit, cur non eam vovere? sed tunc pars non vovens libera est à sponsalibus, quia vovens Religionem cum matrimonio incommensurabilem, hoc ipso renuntiat suo juri, ipse tamen non deobligatur, nisi secutâ Professione, ut dixi supra, *Tamb. Engel. §. 3. Schmalzgr. num. 102. Sporer num. 252.*

19. 8. *Votum castitatis post contracta sponsalia, in quantum præjudicat comparti, est illicitum & invalidum, non tamen dirimit sponsalia ex parte voventis, & benè verò ex parte alterius, Navarr. Pyrrh. num. 30. Engel loc. cit. Schamb. num. 14. Reiffenst. num. 236. colligitur ex c. veniens qui Clerici vel voventes; ubi Papa post sponsalia voventem puniri jubet; & ratio est, quòd votum de re alteri debita non sit Deo gratum, nec accipitur cum injuria tertii: in tantum verò valet tale votum castitatis, ut vovens obligetur non petere debitum, nisi quòd ad hoc ab Episcopo vel Regularibus privilegiatis sit dispensatus, imò sponsa mortuâ vel alteri nubente, obligatur ad integram castitatem, quia id tunc non cedit in præjudicium sponsæ; idem est de voto suscipiendi Religionem, vel SS. Ordines, cum hac tamen disparitate, quòd talis quidem peccet nubendo, non tamen petendo debitum, S. Thom. Nav. Engel, Schmalzgr. à num. 116. vide Cas. 106, à nu. 14. Dices: Qui post sponsalia vovit castitatem, licitè eam servare potest, ingrediendo Religionem: ergo ad hoc tenetur. R. N. C. quia non præsumitur se voluisse obligare ad castitatem per medium adeò arduum, quale est Religio, nisi ita expresserit, Castropalao, Navarr. Leuren. q. 59. Hactenus dicta intelligenda sunt de votis subsequentibus sponsalia; nam si votum continentia, votum SS. Ordinum, votum non nubendi, &c. præcesserint, indubitatum est, sponsalia subsequuta esse nulla, quia continent promissionem rei illicitæ, & Deo jam obligatæ.*

20. 9. *Secunda sponsalia contra fidem priorum sunt nulla, etsi sint jurata vel conjuncta cum im-*

imprægnatione; Ratio est, quia sunt de re illicita & alteri ex justitia debita, atqui promissio vel juramentum non possunt obligare ad rem illicitam, ergo. Imprægnator tamen tenetur imprægnatæ ad omne damnum, nisi ipsa impedimentum sciverit, & sic in suâ deceptionem consenserit; quòd si secunda sit innocenter decepta, & damnum aliter, quam per nuptias reparari non possit, putat *Lopez. Sanchez.* primam, quæ damnum non est passa, ex charitate obligari cedere juri suo, quod non admittit *Reiffenst. t. 4. num. 8.* quia charitas non obligat ad relinquendum jus proprium pro avertendo damno proximi. Sed nunquid prima sponsa ex hoc, quòd sponsus fidem dedit secundæ, etsi nulliter ex sua parte, poterit resilire? R. Affirmativè: quia tentans secunda sponsalia, quantum est de se, censetur renuntiare primis, ergo pars innocens potest recedere, & fidem frangenti frangere: quamvis autem primæ cedat juri suo, vel moriatur, propterea non obligant sponsalia secunda, quia contractus ab initio invalidus cum tempore non reconvalescit, *Sanchez. d. 50. La Croix num. 76.* excipe, nisi sponsalia secunda inita sint sub conditione, si prima sponsa obligationem remittat vel moriatur, & in dubio sic inita præsumuntur, quia aliter iniri non potuerunt sine peccato; delicta autem non præsumuntur. Si sponsa tua sit imprægnata ab alio, potest te inscio hunc ducere, quia si scires ejus constitutionem, certò resilires, ergo prudenter præsumeris consentire, ita tamen, ut ipsa tibi teneatur de damno, si quod inde tulisti.

10. Matrimonium contra prima sponsalia est ^{21.} quidem illicitum, attamen dissolvit sponsalia,

c. si inter d. 13. de despons. At quid, si uxor contra fidem priorum sponsalium ducta, moriatur, aut matrimonio nondum consummato profiteatur in religione approbatâ, an sponsus tenebitur adhuc ducere priorem sponsam, si ipsa velit? Negant *Palud. Gutt. Laym. Pyrrhing. Reiffenst. l. c.* quia obligatio semel extincta non reviviscit, sicut non reviviscit professio in ordine laxiore temel extincta per professionem in ordine strictiore; sed dicendum est, sponsum teneri redire ad sponsam primam, si ipsa velit, etsi hæc non amplius obligetur sponso ob violatam ab ipso fidem, *Peretz. Haunold. de matr. num. 601. Sporer num. 263. La Croix 201. Wiest. num. 100. Schmalzg. tit. 4. nu. 34.* Ratio est, quia tale matrimonium non planè extinguit, sed solùm suspendit obligationem, sicut si quis contra votum religionis inerat matrimonium, impeditur quidem executio voti, ipsum tamen votum non extinguitur, sed soluto matrimonio iterum obligat; aliud est de professione in Ordine strictiore; cum hæc enim desit perpetua, facit regressum ad laxiorem impossibilem.

11. Fornicatio sponsæ etiam vi illata, sive
 22. antecedit, sive subsequatur sponsalia, dat sponso, qui hoc ignoravit, jus resiliendi. Idem est, si sponsa sive ante; sive post sponsalia turpes tactus, oscula, amplexus ab alio liberè admiserit; econtrâ sponsa resilire potest ob solam sponsi fornicationem post sponsalia, non autem ob turpes tactus cum aliâ, nisi sint frequentes, ita quoad rem *Peretz. s. 14. Sanchez. d. 63. Laym. c. 3. Boleo d. 11. s. 2. Sporer à num. 270. Schmalzg. à num. 163.* Ratio est, quia in jure multò turpior habetur fornicatio, aut actus impudici sponsæ, quam

quàm sponsi; ergo si fornicatio vel tactus sponsi facti non sint post fidem sponsaliorum, non sunt causa sufficiens sponsalia solvendi. Excipè, nisi sponsus etiam ante sponsalia cum pluribus fuisset fornicatus, aut ex præcedente unicâ fornicatione suscitâset prolem, tunc posset sponsa id ex post cognoscens solvere sponsalia, *Pont. Bouac. Laym. l. c. Castropalao punct. 29. num. 4.* quia tunc esset notabilis mutatio ex parte sponsi, & matrimonium redderetur difficilius, tum ob alimentationem prolis, tum ob discordias oriri solitas. At quæ probatio fornicationis requiritur, ut obinde sponsalia dissolvi possint? R. Debet de fornicatione certò constare per gestationem uteri, confessionem rei, vel alia indicia, aut saltem de hoc debet esse publica infamia; aliàs sponsalia semel legitimè contracta manent in possessione obligandi, *Schneidevv. de nuptiis p. 4. n. 61. Zypaus de spons. c. 13. §. 50. König. hic n. 74.*

R. 3. Sponsalia dissolvi possunt, si ex unâ parte superveniat talis mutatio corporis, animi, fortune, &c. quæ si ab initio fuisset cognita, vel prævisa, altera pars non contraxisset; & quamvis hæc regula in aliis contractibus onerosis non admittatur, admittitur tamen in sponsalibus, ita ut pars, quæ ex illâ mutatione gravamen patitur, possit resilire à sponsalibus etiam juratis, non item altera, *arg. c. quemadmodum 25. de jurej. Sanch. d. l. 2. Eng. nu. 11. Castropalao p. 28. n. 6. Bosco s. 2. concl. 4. Pyrrhing. num. 63. Zoës n. 46. Scamb. num. 102.* Ratio est, quia promissio matrimonii (quod inducit vinculum indissolubile) requirit majorem libertatem,

C

quàm

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. IV.

quàm alii contractus; meritò tamen notat *La Croix n. 167.* sponsalia obinde non semper esse propriè conditionata, aut includere conditionem; *Si non oriatur mutatio*; aliàs enim ab initio essent invalida, & secutâ mutatione non causarent publicam honestatem; sed solùm reservatur facultas rescindendi, si aliquid interveniat, vel innotescat, quod ab initio cognitum sponsalia impedivisset; adeò, ut si sponsus vel sponsa juratò affirmet, quòd sponsalia minimè fecisset, si hoc, vel illud scivisset, vel prævidisset, ei in utroque foro fides sit adhibenda, *Covarr. Nav. Laym, n. 18. Reiffenst. n. 256.* Ratio est: quia in his, quæ ad animum pertinent, & testibus probari non possunt, ut intentio, ignorantia, scientia, &c. standum est juramento asserentis: si quis dubiter, an contraxisset, pro utroque foro præsumi potest, eum non fuisse contracturum, si mutatio sit gravis, & talis, ob quam alii prudentes non contraherent, *Leander, Bojco nu. 120.* quia fortissima præsumptio desumitur à communiter contingentibus; variæ autem sunt mutationes notabiles, ob quas alteri parti resilire licet.

24. Ut 1. Ex parte animi, si sponsus cognoscatur esse ebrietas, lusui, rixis multum deditus; si unus ex sponsis sit hæreticus, laboret gravi infamiâ ob furtum, homicidium, adulterium, magiam, &c. vel in uno deprehendatur notabilis morum asperitas, aut sævitia; si inter sponsos, vel eorum parentes exortæ sint capitales inimicitia, extraordinaria animorum aversiones, ita ut timeantur infausæ nuptiæ, jurgia, lites, scandala, &c. communis Doctorum; at non facillè credendum est hæc adesse, nisi indicia

cia probent; sæpè enim finguntur talia purè ad declinandum matrimonium.

2. Ex parte corporis fit notabilis mutatio, si 25.
 unus ex sponsis fiat leprosus vel paralyticus, oculos vel nasum amittat, *c. quemadmodum, de jurej.* Idem est de aliis morbis incurabilibus, v. g. epilepsiâ, paralyfi, graveolentiâ oris, quæ curari non possit, *Sanch. Sporer. num. 281. Schmaltzg. nu. 189.* Idem plerique docent de morbo Gallico; verùm quia hic morbus nunc à peritis medicis perfectè curari solet, ex eo solo causa solvendi sponsalia non consurget, præsertim si infirmus eum sine culpâ contraxerit. Item si sponsa fiat mulrùm, & sponsus horribiliter deformis, si sponsa post sponsalia intelligatur esse inepta ad generationem, quam sponsus intendebat, ut si sponsus credebat eam habere 30. annos, cùm habeat 50. Si sponsus qui laborare deberet, comperiat laborare Herniâ, &c. Si autem hæc mala non sint certa, sed solùm probabilis aliqua de iis suspicio vel dubium, non solvuntur sponsalia, quorum obligatio est certa, quæ per incertam excusationem non tollitur, idèoque tunc res meliùs erit investiganda, vel expectanda declaratio judicis.

3. Ob mutationem in bonis fortunæ sponsalia 26.
 solvi possunt, si unus redactus sit ad inopiam vel sit passus magnam bonorum suorum jacturam, sive id contigerit ex ejus culpâ, sive injuriâ belli, furti, incendii, &c. Si sponsa vel ejus parentes dotem promissam dare non possint, vel non velint, quia sub illâ conditione continentur sponsalia contracta; *c. de illis 3. de condit. app.* In his pars, quæ damnum passa non est, resilire potest, & si uterque jacturam bo-

norum fecit, uterque habet justam resiliendi causam; minùs enim apti sunt ad onera matrimonii sustinenda, nec in hac parte est locus compensationi, *Rebell. Pont. Tambur. Castropalao num. 4.*

27. Sola autem parentum, vel consanguineorum contradictio non sufficit ad solvenda sponsalia, nisi fortè conjuncta sit cum seriis minis exhæredandi, officio privandi &c. tunc solus ille, qui minas non patitur, resilire posset; ille verò qui minas patitur, si ex aliis bonis suis vel compartis honestè sustentari possit, tenetur stare promissis, si compar velit, sicut stare tenetur, qui fecit jacturam bonorum, etsi possit resilire pars altera, *Reiffenstul num. 282.* At quid si post contracta sponsalia superveniant insperatæ divitiæ, nobilitas, dignitas, an hic à sponsalibus justè recedere possit? Affirmant *Wex. Hurthado, Peretz. d. 9. f. 11. Schmier. hic 15. num. 149.* quia matrimonium redditur difficilius, & hæc sponsalia non fuissent contracta, si id ab initio fuisset prævisum; sed rectiùs negant *Gutt. Sanch. Castropalao n. 5. Pyrro. n. 64. Konig, num. 78.* Ratio est, quia cum pars altera non sit facta deterioris conditionis, non est privanda jure suo, & res debita tradenda est cum omni suo melioramento vel valore, qui succrevit, ut patet in contractu emptionis; ergo & persona tradenda est cum meliore suâ fortunâ; aliàs certè toties sponsalia infringere liceret, quoties sponsus ditiores vel nobiliores sponsam nancisci posset.
29. 4. Si ex post innotescat, quòd unus non habeat signa nobilitatis, quæ eum habere putabat alter, hic potest resilire, quia est defectus notabilis, ob quem proles in Germaniâ non admittuntur ad certos Canonicatus, vel Comitatus; si.

similiter si putasti aliquam esse virginem, sed postea intelligas esse viduam, habes causam dissolvendi sponsalia, tum quia vidua censetur longè vi-
lior, tum quia tu fores bigamus, & soluto matrimonio non posses absque dispensatione promov-
eri ad Ordines, quod videtur esse notabile incom-
modum, Sanchez, Castropalao p. 29. La Croix
num. 185.

5. Si superveniat, vel detegatur impedimen- 30.
tum dirimens matrimonium indispensabile, velut
impotentia, solvuntur sponsalia ex utràque parte;
si impedimentum sit dispensabile, v. g. affinitas ex
fornicatione post sponsalia cum consanguineâ
sponsi vel sponsæ, solvuntur solùm ex parte inno-
centis; ille verò qui est causa impedimenti, tene-
tur suis expensis petere dispensationem, si velit
pars læsa, tum ne ex delicto reportet commodum,
tum quia ponendo impedimentum læsit jus alterius
ergo tenetur ex justitiâ illud reparare; aut si inno-
cens alterius connubium ob ejus fornicationem
nolit, tenetur reus innocenti compensare damna,
si quæ obinde in præparatione nuptiarum vel aliter
est passus.

6. Hactenus dicta locum habent etiam in sponsa- 31.
libus juratis, ita ut ex iisdem causis dissolvi possint,
ex quibus non jurata, quia juramentum sequitur
naturam & condiciones contractûs, cui adjicitur;
excipe, nisi quis cognito ejusmodi defectu, vel cau-
sâ rescindendi, verbis aut facto, præsertim copulâ
carnali, sponsalia ratificaverit, Tamb. Bosco concil.
13. Laym. c. 2. Sitamen copulam habuisset, re-
verà non animo sponsalicio, sed merè fornicario,
in foro conscientie non censetur sponsalia ratifi-
casse, quia præsumptio debet cedere veritati, Sanch.
Tamb.

22. 7. Ut causa sit sufficiens à sponsalibus receden-
di, debet ejus cognitio post sponsalia supervenisse;
nam qui scienter & seriò matrimonium promittit
personæ, quam scit esse pauperem, deformem,
ignobilem, defforatum, &c. tenetur stare pro-
missis, nisi ex matrimonio timerentur perpetua
discordiæ, grave scandalum, infamia, ingens
damnum familiæ, eò quòd v. g. prohiberetur
adire Comitia, &c. tunc enim matrimonium
fieret illicitum, utpotè conjunctum cum pec-
cato vel damno tertii, aut totius familiæ; si
hæc incommoda absint, tenetur stare contra-
ctu, quia scienter contrahens cum paupere,
ignobili, &c. quòd suam personam censetur
renuntiâsse privilegio nobilitatis, divitiarum &c.
nec satisfaciât dotando, sed tenetur eam du-
cere, si ipsa velit, quia debitor potens solvere rem
in specie debitam, ad hoc tenetur; sed potest
solvere matrimonium in specie promissum, idque
ex justitiâ est debitum: ergo. V. *Casu 43. nu. 13.*
An verò quis teneatur personam à se defforantem
dotare, si ob damnum familiæ, periculum inimi-
citiarum, vel aliter justè excusetur ab eâ ducendâ,
dixi *Cas. 43. n. 17.*

33. 8. Qui absque justâ causâ resilit à sponsalibus,
tenetur alteri ad omne damnum exinde ortum,
ut per se patet; qui verò justè resilit; ad nihil te-
netur, sive causa resiliendi teneat se ex parte alte-
rius sponsi, ut si hic sine sua culpa factus est pau-
per, leprofus, &c. sive ex parte sua, eò quòd
velit ingredi religionem, *Sanchez Bosco concl.*
14. La Croix à num. 218. Castropalao p. 33. Reif-
fenstul num. 323. contra Henno, Sporer. Ratio
est, quia resiliens utitur jure suo, & alter in simili
casu etiam uti posset: Ergo est æqualis utri-
usque

usque conditio. Dices 1. *L. si pecuniam, ff. de condit. ex causa dicitur: Si quis alterum conduxit ad iter faciendum, si hoc revocet, teneri servare indemnem de expensis pro itineris preparatione factis; ergo & ille, qui revocat sponsalia, tenetur alteri de expensis ad nuptias.*

2. Jura non concedunt ingressum in religionem, nisi salvo jure alterius sponsi; aliàs etiam posse ingredi post sponsam defloratam. *R. ad 1. N.C.* In sponsalibus est æqualis utriusque conditio, & libertas ad resiliendum ex simili causâ, quæ libertas non est in conducente alterius operam. Ad 2. Si defloratio vel alia fraus non intercessit, nullius jus violatur, quia utrique æqualiter liberum est religionem ingredi.

9. Restat difficilis & practica quæstio, an sponsus vel sponsa laborans defectu occulto possit licitè sponsalia contrahere illum non aperiendo? Ad quam *R.* Si defectus importet impedimentum dirimens, vel sit multum noxius alteri parti, aut reddat matrimonium notabiliter difficilius, tenetur vel à contractu abstinere, vel illum defectum detegere, sive ante, sive post sponsalia emerferit, *Peretz. d. 11. f. 2. Gobat. t. 10. c. 9. num. 369. Castropalao punct. 30. Sporer num. 286. Reiffenstul num. 301. Leuren. 9. 68. La Croix num. 181. contra Sanchez. Dicast. Escob. & alios.* Ratio est, quia alterum decipit in re gravi, sicut qui ignoranti venderet merces inatiles, & noxias, ut dixi *Cas. 55. num. 10.* Hujusmodi defectus sunt: *Lepra. epilepsia, morbus Gallicus, gangrena &c.* nisi ante matrimonium curetur, *infamia* ex genere vel delicto, *impregnatio* sponsæ ab alio facta; hæc enim nota-

tabiliter matrimonium aggravant, utpote quæ vel afferunt educationem alienæ prolis, vel efficiunt sociali vitæ, vel causant gravissimas discordias aversiones, &c. Econtra si defectus occultus non multùm noceat comparti, nec notabiliter difficilius reddat matrimonium, licet minùs commodum, vel appetibile efficiat, non tenetur eum manifestare, talis est occulta fornicatio ignobilitas, paupertas, deformitas, mores improbi, à quibus se statuit corrigere, *DD. cit. Burgh. cent. 2. Casu 20.* Ratio est communis consuetudo & consensus, & plerumque manifestatio fieri non potest sine infamatione. *Dices,* Si altera pars sciret talem defectum, v. g. fornicationem, ignobilitatem, &c. non contraheret, imò à contractu justè resilire posset; ergo alter tenetur illum aperire, aliàs facit comparti injuriam, sicut injuriam facit, qui tacet vitium rei venditæ, quo cognito non fieret emptio. *R. N. C.* Ex communi consensu, & praxi, in sponsalibus ejusmodi defectus reticeri possunt, aliud est de emptione. *Dixi, defectus occultus;* nam si periculum sit, ne talis defectus, v. g. fornicatio, ex post erumpat, causetque graves discordias, erit à contractu abstinendum, quia matrimonium reddetur longè difficilius; minùs licebit se fingere esse virginem, nobilem, divitem, quia esset formalis fraus, *Castropalao, Leuren. l. cit.* Ex dictis sequitur, quòd sponsa occultè fornicatrix cum alio, adhuc sponsum ignarum cogere possit ad servanda sponsalia, quia illa fuerunt valida, & quamdiu fornicatio manet occulta, retinet jus ad matrimonium, imò in primo congressu licitè uti potest mediis ad occultandum vitium deflorationis ne à viro deprehensa malè tractetur, *Sanchez. d.*

27. num. 9. & si interrogata dicat, se esse virginem, solum peccat venialiter peccato mendacii; si tamen dicendo se virginem induxerit ad sponsalia, non potest cogere ad matrimonium, quia sic fingendo fecit injuriam, quam continuaret, Gobat, La Croix nu. 184. Sed quid, si ab alio sit imprægnata, & sponsus id ignorans velit eam ducere, an saltem metu infamiae incurrendae licite possit consentire non detectâ imprægnatione? R. Non posse: quia sponte supponet prolem alienam, cum damno mariti & prolium legitimarum sequentium; & quamvis proponat hæc damna præcavere vel compensare, tamen vix poterit, quia carebit probis, & spurius non tenebitur credere se esse spurium, ut dixi Casu 43. num. 12. & quia primò gignetur, fortè prætetendat jus speciale, ergo mater se saltem exponet periculo injustè damnificandi maritum & proles legitimas.

